

Стеценко Б. С.

доктор економічних наук, доцент, декан факультету фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, Україна,
stetsenko.bohdan@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0858-2629>

Буряченко А. Є.

доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, Україна,
buriachenko.andrii@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7354-7491>

Гапонюк М. А.

кандидат економічних наук, професор, професор кафедри фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, Україна,
haponiuk.mykola@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1541-0307>

ПРОБЛЕМИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглядаються існуючі проблеми працевлаштування випускників економічних закладів вищої освіти. Визначено групи факторів, що істотно впливають на процес працевлаштування випускників таких закладів. Акцентовано на кадровій стратегії вітчизняних роботодавців, яка орієнтована не на стратегічні пріоритети, а на можливість покращення роботи в найближчій перспективі. Вказано на наявність значного дисбалансу між ринком праці та ринком освітніх послуг, проблем із виходом на ринок праці випускників-економістів і окреслено можливі шляхи їх подолання. В умовах збройної агресії перед учасниками освітнього ринку України постали складні завдання, пов'язані й із переміщенням низки закладів, і зі зміною пріоритетів на ринку праці, й із істотною міграцією потенційних абітурієнтів та студентів за межі України. Розв'язання цих завдань залежить від виваженої та ефективної державної політики в освітній сфері, а також від здатності економічних закладів вищої освіти трансформувати власну стратегію на освітньому ринку України.

Ключові слова: освіта, економічна освіта, заклад вищої освіти, здобувачі вищої освіти, якість вищої освіти, ринок праці, роботодавець.

JEL classification: I23.

DOI: 10.32987/2617-8532-2022-5-38-50.

В умовах ринкової економіки одним із найважливіших напрямів діяльності закладів вищої освіти (далі – ЗВО) є адаптація їх випускників на ринку праці. Вона включає в себе формування особистісної зрілості, готовність молодого людини до самореалізації в професійній ді-

яльності, а також здатність фахівців ефективно діяти на ринку праці. Фактично успішність працевлаштування випускника є одним із головних критеріїв, на основі якого можна визначити і його спроможність застосовувати знання та набувати відповідних компетенцій, і спроможність

© Стеценко Б. С., Буряченко А. Є., Гапонюк М. А., 2022

ЗВО створити відповідні умови для цього.

В Україні проблематика працевлаштування випускників ЗВО набуває особливого забарвлення. Варто зауважити, що протягом багатьох років серед пересічних громадян штучно насаджувалася думка не тільки про «престижність» тієї чи іншої спеціальності, а й про низьку кореляцію між здобутим фахом та сферою майбутньої професійної діяльності випускника ЗВО. Як наслідок, виникли кілька потужних «хвиль» зростання чисельності абітурієнтів: спочатку тих, що бажають здобути економічну освіту, потім тих, які прагнуть мати юридичну освіту, тепер підвищеним попитом користується сфера інформаційних технологій. Можна констатувати, що держава недостатньо активно втручалась у ці процеси й лише останнім часом почала реагувати на сформований у вищій освіті дисбаланс.

Поряд із цим за останні роки вища освіта в Україні зіткнулася з кількома серйозними викликами, які визначатимуть її розвиток щонайменше в середньостроковій перспективі, у т. ч. у сфері працевлаштування випускників. По-перше, це пандемія COVID-19, унаслідок якої суттєво змінилася форма навчання (освітні заклади України використовували змішану й дистанційну форми, лише в окремі періоди повертаючись до офлайн-навчання). По-друге, відкрита агресія, що розпочалася 24 лютого 2022 р. та спричинила переміщення багатьох ЗВО з тимчасово окупованих територій, масовий відтік молоді за кордон.

Безперечно, у таких умовах питання працевлаштування випускників

ЗВО в Україні у 2022 р. стало не тільки суто освітньою проблемою, а й економічною та соціальною. Фактично від розв'язання проблем у цій сфері великою мірою залежатиме успіх повного відновлення нашої держави. З огляду на це метою статті є детермінування чинників, що визначають конкурентоспроможність випускників економічних закладів вищої освіти на вітчизняному ринку праці, їх вплив на працевлаштування, а також обґрунтування напрямів подолання наявних у цій царині проблем.

Досліджуючи проблематику працевлаштування випускників економічних ЗВО, очевидно, слід акцентувати на загальних тенденціях, що притаманні вищій освіті в Україні загалом і економічного спрямування зокрема. У першу чергу варто звернути увагу на невпинне скорочення кількості ЗВО в нашій державі, яке спостерігалось до 2015 р. (рис. 1).

На наш погляд, загалом тенденцію скорочення кількості ЗВО слід оцінити позитивно, адже вона свідчить про поступове та невпинне очищення освітнього ринку від закладів, що мінімально опікувались якістю освітнього процесу та на певному етапі свого розвитку фактично перетворилися на «установи з видачі дипломів». Але при цьому наголошуємо на наявності певного парадоксу в діях держави як регулятора освітнього ринку. Свого часу вона фактично ігнорувала процеси стрімкого збільшення числа навчальних закладів на освітньому ринку, що стало одним із ключових спонукальних факторів для ініціаторів їх заснування. Проте із плином часу стала очевидною неоднозначність такої політики, тому періодично виникають ініціативи,

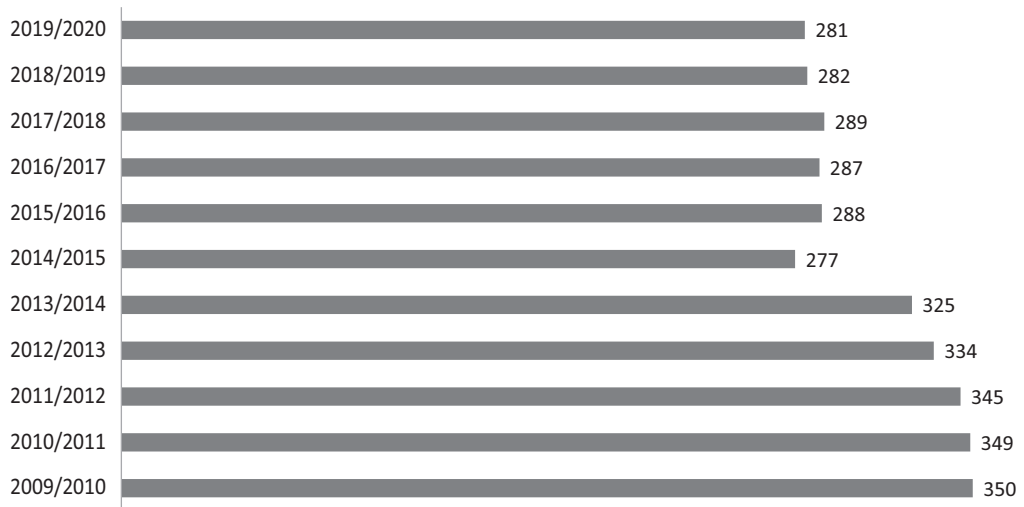

Рис. 1. Динаміка кількості ЗВО (університетів, академій, інститутів) в Україні протягом 2009/2010–2019/2020 н. рр., од.

Побудовано авторами за: [1].

спрямовані на скорочення кількості ЗВО в нашій державі [2].

Зауважимо, що свого максимального значення кількість університетів, академій, інститутів сягнула у 2004–2008 рр., і це великою мірою віддзеркалило відродження вітчизняної економіки та зростання реальних доходів населення. У результаті цих процесів підвищилася платоспроможність потенційних споживачів і замовників освітніх послуг (абітурієнтів та їхніх батьків), а також синхронно збільшувався попит на фахівців із боку провідних галузей національної економіки, а деструктивний вплив демографічних факторів ще не був настільки виразним.

Кумулятивний вплив вказаних чинників, на наш погляд, визначив кілька тенденцій довгострокового характеру. По-перше, серед пересічних громадян було сформовано певні стереотипи, а саме що вища освіта є надзвичайно доступною, а процес її здобуття не завжди релевантний рівню

набутих компетентностей. По-друге, економічна освіта має універсальний характер, до того ж випускник економічного університету може працювати чи не в будь-якій галузі економіки України. Зрозуміло, що на початку ХХІ ст. такі суспільні настрої були на користь економічним ЗВО. Більше того, навіть університети й інститути іншого профілю вважали за необхідне врахувати ці тенденції та якщо не відкрити економічний факультет, то хоча б провести набір на окремі економічні спеціальності.

До 2009 р. ринок праці в умовах зростання економіки міг «поглинути» значне число випускників-економістів, проте надалі ситуація тільки погіршувалася, водночас множина факторів деструктивного впливу на кількість здобувачів вищої освіти в Україні постійно зростала. У підсумку це призвело до об'єктивного скорочення чисельності осіб, що закінчили ЗВО університетського рівня. Так, якщо у 2010 р. універси-

тети, академії та інститути в Україні закінчили 543,7 тис. осіб, то у 2019 р. аналогічний показник становив уже 333,6 тис. осіб (рис. 2).

Очевидно, що таке скорочення торкнулося й економічних спеціальностей. З метою аналізу нинішнього ставлення абітурієнтів до вибору економічних спеціальностей варто розглянути дані, наведені в Річному звіті Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2021 рік [3]. На нашу думку, варто звернути увагу на кілька важливих фактів, а саме:

Дані Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) щодо кількості ЗВО в Україні станом на кінець III кв. 2021 р. (996 закладів) відрізняються від аналогічних даних, оприлюднених Державною службою статистики України (386 закладів). А проте, навіть попри наявні розбіжності, інформація щодо економічних спеціальностей і спеціалізацій, отримана

з обох джерел, загалом відображає настрої та вподобання сучасної молоді.

Серед топ-10 спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти в Україні [4], безпосередньо пов'язаними з економікою є: 073 «Менеджмент», 051 «Економіка», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (рис. 3).

Сумарна частка здобувачів, що навчаються за спеціальностями 051, 072, 073, становить 10,84 %. При цьому варто врахувати, що значна частина студентів, які отримують відповідний економічний фах, навчаються або в багатoproфільних ЗВО (так званих класичних університетах), або навіть у технічних та інших ЗВО. Проте й ЗВО економічного спрямування намагаються універсалізувати свою позицію на освітньому ринку за рахунок підготовки здобувачів вищої освіти за популярними спеціальностями (такими як «Право» чи «Психологія»).

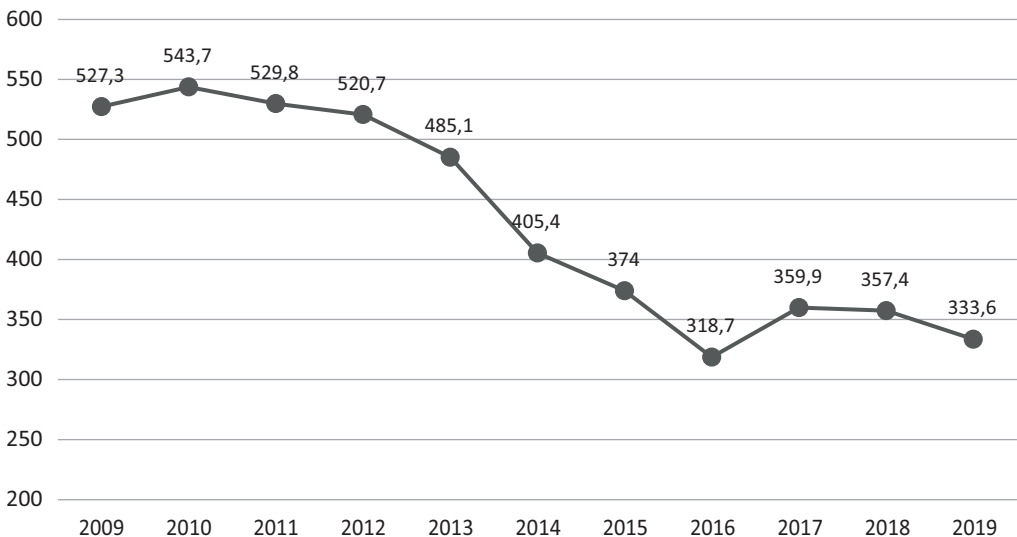

Рис. 2. Динаміка чисельності осіб, що закінчили ЗВО

(університети, академії, інститути) в Україні, протягом 2009–2019 рр., тис. осіб

Побудовано авторами за: [1].

Рис. 3. Топ-10 спеціальностей, що є найпопулярнішими серед здобувачів вищої освіти в Україні у 2021 р., %

Побудовано авторами за: [3].

Отже, в Україні відбувається інституційна дифузія освітнього середовища на рівні спеціальностей, яка полягає в тому, що ЗВО намагаються врахувати освітні тренди та здійснювати підготовку здобувачів за широким спектром спеціальностей. Очевидно, що така ситуація істотно впливає й на працевлаштування майбутніх випускників. Як для абітурієнтів під час вибору місця навчання, так і для роботодавців додатковими й важливими факторами є: статус та популярність ЗВО, його пізнаваність, місце в різноманітних рейтингах національного й міжнародного масштабів [5].

Варто акцентувати й на тій проблематиці працевлаштування випускників економічних ЗВО, що зумовлена тенденціями на вітчизняному ринку праці. Зокрема, можна припустити, що «універсальність» економічної освіти послаблює вплив факторів, пов'язаних із оплатою праці, на вибір абітурієнтами конкретної

спеціальності. Водночас саме розмір заробітної плати є важливим індикатором, який береться до уваги випускниками-економістами в процесі працевлаштування. Загалом ситуація з рівнем оплати праці для випускників економічних ЗВО виглядає досить привабливо. Зокрема, заробітна плата у фінансовому секторі в 1,6 раза перевищує зарплату в промисловості та у 2,1 раза в будівництві. Не можна не відзначити істотний прогрес у рівні оплати праці в секторі державного управління та оборони, де часто працевлаштовуються випускники економічних ЗВО (таблиця).

Продовжуючи аналіз, потрібно звернути увагу також на кадрову стратегію вітчизняних роботодавців, яка з низки причин має певні особливості. Зокрема, більшість українських компаній-роботодавців орієнтовані не на стратегічні пріоритети, а на можливість покращення роботи в найближчій перспективі. Такий під-

Таблиця

Середньомісячна заробітна плата штатних працівників за окремими видами економічної діяльності у 2014–2021 рр., грн

Вид діяльності	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	3817	4381	5953	9372	12 698	14 785	16 443	19 048
Операції з нерухомим майном	3090	3659	4804	5947	7329	8626	8981	11 142
Фінансова та страхова діяльність	7020	8603	10 227	12 865	16 161	19 132	20 379	23 975
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	3439	4692	5808	7631	9404	10 795	11 286	13 488
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	2556	3309	4195	6057	7557	8856	9757	12 287
Промисловість	3988	4789	5902	7631	9633	11 788	12 759	14 902
Будівництво	2860	3551	4731	6251	7845	9356	9832	11 289

Складено авторами за: [1].

хід істотно впливає й на пріоритети роботодавців в управлінні людським капіталом: до випускників (та й до студентів III–IV курсів) уже на етапі пошуку першого робочого місця висуваються досить жорсткі вимоги щодо кваліфікації. Претенденти на робоче місце мають усвідомлювати важливість кар'єрного зростання, ще в студентські роки активно працювати над складанням відповідних планів, але при цьому адаптуватися до змін ринкової ситуації. На наш погляд, уже згадувана «універсальність» економічної освіти підвищує здатність випускників профільних ЗВО до такої адаптації.

Утім, у цій «універсальності» присутнє й певне «підводне каміння» для кар'єри випускника-економіста. Безперечно, питання професійного самовизначення є найважливішим і вирішальним фактором у майбутній перспективі працевлаштування. Професійна діяльність, робота посідають одне з основних місць у житті людини. Тому усвідомлення розриву між бажаною та реальною позицією на ринку праці може мати приголом-

шливі наслідки для індивідуума, й передусім для його самооцінки. Щоб уникнути такого деструктивного впливу, випускник-економіст повинен провести реальний і тверезий аналіз своїх можливостей, потенціалу, а також сфер, у яких можна успішно представити себе роботодавцю.

Розглядаючи проблеми із працевлаштуванням випускників економічних ЗВО, слід зважати на існування ще одного дисбалансу – між очікуваннями ринку праці (роботодавців) від фахівця та компетентностями, які він набув під час навчання. Зокрема, О. Костюк зазначає, що в Україні частка власників дипломів про вищу освіту серед зайнятих тими видами діяльності, які не потребують вищої освіти, становить 34,3 % [6]. Можна погодитися, що «кваліфікаційний розрив» стає найбільшим розчаруванням як для випускників (вищу освіту нарешті здобуто, але кваліфікаційних навичок відповідного рівня з різних причин не сформовано, й у перспективі – робота з низькою зарплатою, не за фахом або взагалі безробіття), так і для роботодавців

(вони отримують дипломованого фахівця, якого ще потрібно навчати). Серед тих, хто працює, частка уражених «кваліфікаційним розривом» становить понад 45 % (це розмір так званої кваліфікаційної ями) [6]. Підкреслимо, що крім «кваліфікаційного розриву» потрібно враховувати об'єктивну різницю між очікуваннями випускника-економіста та реальними умовами, які виникають при працевлаштуванні (рівень заробітної плати, режим праці тощо). Тобто сам факт працевлаштування не є беззаперечним свідченням задоволеності випускника-економіста як учасника вітчизняного ринку праці.

Загалом в існуючих дослідженнях проблем працевлаштування досить часто трапляється думка, що моніторинг працевлаштування випускників у розрізі спеціальностей (окрім медичних і педагогічних) наразі практично не можливий [7]. Проте, навіть із урахуванням такого висновку, окремі наведені результати є досить показовими:

- у ході моніторингу встановлено, що 73,28 % бакалаврів продовжили навчання для здобуття другого ступеня вищої освіти або іншої спеціальності. Можна лише частково погодитися, що ці цифри свідчать про неготовність бакалаврів до виходу на ринок праці (навіть зважаючи на певні обмеження, які існували в Національному класифікаторі України ДК 003 «Класифікатор професій» до жовтня 2021 р.);

- частка зайнятих і умовно зайнятих осіб у середньому становить 58,69 %, в укрупненій групі «Економіка, сервіс, управління та адміністрування» зазначений показник дорівнює 62,64 %, що можна віднести до групи звичайних значень;

- високі значення зайнятих та умовно зайнятих осіб спостерігаються для спеціальностей, працевлаштування за якими певною мірою регулюється на державному рівні (наприклад, медицина, освіта). Аналіз даних у розрізі окремих економічних ЗВО свідчить, що частка цієї категорії осіб коливається в діапазоні 48–68 %.

Підкреслимо, що проблема працевлаштування випускників не є суто українською. Як свідчать дані Євростату [8], тією чи іншою мірою вона притаманна багатьом країнам. Відповідно, у кожній державі сформовано власний підхід до її розв'язання, й він не завжди ґрунтується на активному втручанні держави в процеси працевлаштування. Тим більше що безпосередньо з цієї проблемою пов'язане питання необхідності трансформації обсягів і джерел фінансування, узгодження з пріоритетами розвитку країни на основі досягнення відповідних показників ефективності.

На сьогодні в Україні домінують державні ЗВО, але частка здобувачів освіти за рахунок недержавного фінансування становить майже 60 % [1]. Це є проявом тенденції децентралізації й диверсифікації в освітній сфері. Проте частка юридичних осіб у фінансуванні освітніх послуг, що надаються ЗВО, коливається в межах 1 %. Це пов'язано з відсутністю стійких договірних відносин між корпоративним сектором та ЗВО, як це прийнято в розвинутих країнах, де роль юридичних осіб (приватного капіталу) у фінансуванні освіти значно більша.

Однією з ознак трансформації системи вищої освіти протягом останніх десятиліть став її перехід від елітарності до масовості [9]. У нашій держа-

ві частка населення з вищою освітою становить понад 80 % та істотно перевищує середнє значення в багатьох розвинутих країнах (50–60 %). Водночас це вказує на нівелювання різниці в рівні заробітної плати фахівців із вищою освітою та інших працівників, що характерна для розвинутих країн.

Як зауважують зарубіжні вчені, масовість є відповіддю на структурну й технологічну модернізацію економіки, гуманізацію та інформатизацію суспільства: саме зростання чисельності студентів ЗВО є ключовим фактором у світовій системі вищої освіти XXI ст. [10]. Проте масова вища освіта асоціюється з погіршенням якості: знижується середній рівень знань абітурієнтів, обсяги бюджетного фінансування в перерахунку на одного студента, що може потенційно призвести до послаблення науково-дослідної й інноваційної активності.

Зазначимо, що працевлаштування випускників повинне бути не лише їхньою проблемою, а й ЗВО, який одночасно є суб'єктом двох ринків: ринку освітніх послуг і ринку праці. Очевидно, що підвищення гарантії працевлаштування після здобуття освіти є важливою конкурентною перевагою ЗВО, яка приваблює абітурієнтів. Отже, ЗВО мають змінити підходи до аналізу попиту на певні спеціальності та його прогнозування, що дасть їм можливість реагувати у вигляді відповідних освітніх програм [11].

Станом на середину 2022 р. визначальним чинником щодо перспектив працевлаштування випускників ЗВО, безперечно, є військова агресія, яка кардинально змінила формат функціонування вищої освіти в Україні. Ці зміни стосуються, по-перше, пере-

міщення цілого ряду ЗВО з тимчасово окупованих територій; по-друге, міграції значної частини населення (навіть із урахуванням обмежень на виїзд чоловіків призовного віку) за межі України; по-третє, створення окремими зарубіжними ЗВО досить привабливих умов вступу для абітурієнтів-українців; по-четверте, об'єктивного скорочення державного фінансування вищої освіти в умовах пріоритету видатків на потреби національної оборони; по-п'яте, проживання частини студентів, працівників та інших категорій персоналу на тимчасово окупованих територіях. Зрозуміло, що в таких умовах насамперед страждає якість навчання переважної більшості студентів, а окремі з них узагалі не можуть з низки причин розпочати навчання навіть у дистанційному форматі. Ці та інші проблемні питання роботи вітчизняних ЗВО в умовах війни доволі ґрунтовно висвітлено в праці вітчизняних фахівців [12], де підкреслюється складність процесів, що наразі відбуваються в українській освіті.

Непрості процеси відбуваються й у національній економіці, у т. ч. у сфері зайнятості. Очевидно, що наслідками військової агресії є не тільки падіння ВВП, девальвація гривні, поглиблення дефіциту державного бюджету, а й кардинальні зміни на вітчизняному ринку праці. На наш погляд, сьогодні надзвичайно важко спрогнозувати попит на випускників економічних спеціальностей в умовах повоєнного відновлення України. Однак можна припустити, що, зважаючи на масштаби руйнувань унаслідок військових дій, перевага віддаватиметься фахівцям дещо інших спеціальностей і спеціалізацій.

Вивчення проблем, пов'язаних із працевлаштуванням випускників економічних ЗВО, дає можливість окреслити кілька серйозних дисбалансів у цій сфері, які наведено нижче.

1. Вихід на ринок праці випускників-економістів пов'язаний з існуванням цілої низки проблем, до яких насамперед слід віднести: наявність істотного дисбалансу між ринком праці та ринком освітніх послуг; недостатню ефективність профорієнтаційної роботи; невідповідність рівня підготовки в багатьох економічних ЗВО вимогам часу; відсутність у випускників розуміння власного місця й можливостей на ринку праці України; високий рівень інформаційної асиметрії як на ринку освітніх послуг, так і на ринку праці (у т. ч. унаслідок його тінізації).

2. Можливості працевлаштування випускників економічних ЗВО сформувалися під впливом певних тенденцій. Передусім ідеться про недостатній державний контроль освітнього ринку в 1990-х роках та в перше десятиліття XXI ст. Це спричинило значне зростання кількості ЗВО, а також обсягів підготовки економістів. Зрозуміло, що далеко не всі ЗВО змогли забезпечити студентів новітніми інноваційними інструментами викладання дисциплін, а це, у свою чергу, вплинуло на якість їх підготовки [13]. Окрім того, чітко проявилася тенденція до дифузії на інституційному рівні, яка полягає в пропозиції підготовки економістів непрофільними ЗВО – технічними, педагогічними тощо. Унаслідок такої стратегії ЗВО серед пересічних громадян (споживачів освітніх послуг) виникла ілюзія масовості, доступності та універсальності економічної освіти. «Перенасичення» освітнього

ринку пропозиціями підготовки економістів призвело до того, що лише останніми роками на вибір місця навчання почали впливати й такі вагомі фактори, як престиж ЗВО, його репутація, рівень підготовки загалом та за тією чи іншою спеціальністю тощо.

3. Існуючі оцінки рівня працевлаштування випускників економічних спеціальностей досить високі, проте поступаються освітнім спеціальностям, у яких велика роль державного регулювання (освіта, медицина). Водночас «універсальність» економічної освіти дає підстави піддати сумніву релевантність наданих результатів. Загалом можна зробити висновок про наявність чималого розриву між очікуваннями роботодавців щодо рівня підготовки випускників і компетенціями, що набуті ними під час навчання у ЗВО. Серйозною проблемою є фактично мінімальний рівень співпраці економічних ЗВО та корпоративного сектору як замовника освітніх послуг для підготовки фахівців.

4. Безперечно, ключовим фактором, що впливає та надалі впливатиме на працевлаштування випускників-економістів, є відкрита агресія РФ проти України, розпочата в лютому 2022 р. Тому вже тепер потрібно говорити як про принципово нові координати для освітнього ринку України, так і про інші пріоритети, що виникають на вітчизняному ринку праці. З одного боку, «універсальний» характер економічної підготовки дасть змогу випускникам-економістам розраховувати на вдале працевлаштування, з другого – очевидним є майбутній спад зацікавленості абітурієнтів у вступі саме до економічних ЗВО. Вплив таких негативних тенденцій

посиливатиметься за рахунок демографічних факторів, у т. ч. значної міграції населення внаслідок війни.

Що в цих умовах повинні робити українські економічні ЗВО? На наш погляд, пріоритетними є такі напрями:

1. Лобювання на різних рівнях питання оптимізації мережі ЗВО, які готують фахівців економічного профілю, на основі кількісних і якісних критеріїв, що характеризують рівень підготовки студентів.

2. Налагодження ефективної співпраці з корпоративним сектором як потенційним замовником освітніх

послуг підготовки фахівців економічного профілю.

3. Перегляд кількості й наповнення освітньо-професійних програм, які пропонуються для вибору абітурієнтам, з акцентом на тих із них, що готуватимуть фахівців, які будуть затребувані на вітчизняному ринку праці.

4. Посилення профорієнтаційної роботи, причому не тільки на етапі вступу до ЗВО (найпоширеніша практика на сьогодні), а й у процесі навчання, що сприятиме усвідомленню студентами свого місця на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Вища та фахова передвища освіта в Україні / Держ. служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.08.2022).

2. Загородній М. Ректори запропонували зменшити кількість вишів в Україні – Шкарлет відмовився. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/03/27/247992/> (дата звернення: 10.08.2022).

3. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2021 рік / за заг. ред. С. Квіта. Київ : НАЗЯВО, 2022. 232 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/02/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82-2021.pdf>.

4. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>.

5. Консолідований рейтинг вишів України 2022 року. *Освіта.ua*. URL: <https://osvita.ua/vnz/rating/51741/> (дата звернення: 10.08.2022).

6. Костюк О. Чому випускники університетів не задовольняють роботодавців. *ZN.UA*. 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/chomu-vipuskniki-universitetiv-ne-zadovolnjajut-robotodavtsiv.html> (дата звернення: 10.08.2022).

7. Звіт з моніторингу працевлаштування випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти / М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/pidvedeno-pidsumki-pershogo-monitoringu-pracevlashtuvannya-vipusknikiv-zakladiv-vishoyi-ta-fahovoyi-peredvishoyi-osviti> (дата звернення: 10.08.2022).

8. Employment rates of recent graduates (aged 20–34) not in education and training, by level of educational attainment, 2021. *Eurostat*. URL: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Employment_rates_of_recent_graduates_\(aged_20%E2%80%9334\)_not_in_education_and_training_by_level_of_educational_attainment_2021_\(%C2%B9\)\(%25\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Employment_rates_of_recent_graduates_(aged_20%E2%80%9334)_not_in_education_and_training_by_level_of_educational_attainment_2021_(%C2%B9)(%25).png) (дата звернення: 10.08.2022).

9. Білінець М., Буряченко А., Пасенко Т. Фінансування вищої освіти в Україні у XXI столітті: виклики та перспективи їх подолання. *Фінанси України*. 2021. № 2. С. 98–112. URL: http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4782.

10. Altbach P. G., Reisberg L., Rumbley L. E. Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution. 2009. URL: https://www.cep.edu.rs/public/Altbach,_Reisberg,_Rumbley_Tracking_an_Academic_Revolution,_UNESCO_2009.pdf.

11. Шур М. Якою буде вища освіта після COVID-19? У США та Британії університети несуть багатомільйонні збитки. *Радіо Свобода*. 2020. 6 черв. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/vyshcha-osvita-pislia-koronavirusu/30655858.html> (дата звернення: 10.08.2022).

12. Ніколаєв Є., Рій Г., Шемелинець І. У чужих стінах: як долають проблеми переміщені університети. *Вокс Україна*. URL: <https://voxukraine.org/u-chuzhyh-stinah-yak-dolayut-problemyu-peremishheni-universytety/> (дата звернення: 10.08.2022).

13. Буряченко А. Є., Гризоглазов Д. В., Славкова А. А. Тренінгові форми навчання у викладанні фінансових дисциплін. *Освітня аналітика України*. 2020. № 1. С. 62–71. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2020-1-62-71>.

Bogdan Stetsenko

Dr. Sc. (Economics), Associate Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, stetsenko.bogdan@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0858-2629>

Andrii Buriachenko

Dr. Sc. (Economics), Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, buriachenko.andrii@kneu.edu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7354-7491>

Mykola Gaponiuk

Ph. D. (Economics), Professor, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, haponiuk.mykola@kneu.edu.ua
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-1541-0307>

PROBLEMS OF EMPLOYMENT OF GRADUATES OF HIGHER EDUCATION ECONOMIC INSTITUTIONS

Abstract. *The article examines the employment of graduates of higher education economic institutions. The aim of the article is to define the factors determining the competitiveness of economic higher education institutions' graduates in the domestic labor market, their impact on employment, as well as to substantiate the directions of overcoming the existing problems in this area. It has been established that three groups of factors have a significant impact on the process of employment of economic higher education institutions' graduates: the main trends of the domestic educational market; imbalances characteristic of the Ukrainian labor market; finally, the level of professional training of the graduate who is looking for a job. Over a long period of time, public consciousness has formed an idea about the «universal» nature of economic education. As a consequence, domestic HEIs (regardless of their main profile) actively offered various educational programs of economic orientation on the market. Under such conditions only in recent years, the reputation and prestige of HEIs have become a*

weighty factor influencing the choice of employers. Under the conditions of open armed aggression, the participants of the educational market faced complex tasks, connected both with the relocation of a number of institutions and with the change of priorities in the labor market, and with the significant migration of potential applicants and students outside Ukraine. Solving them largely depends on an effective public policy in the field of education (including optimization of the number of HEIs), as well as the ability of economic universities to transform their own strategy on the educational market in Ukraine.

Keywords: education, economic education, higher education, higher education applicants, quality of higher education, labor market, employer.

References

1. State Statistics Service of Ukraine. (n. d.). *Higher education and vocational pre-higher education in Ukraine*. Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
2. Zahorodnii, M. (2022). Rectors offered to reduce the number of universities in Ukraine - Skarlet refused. *Ukrainian Pravda*. Retrieved from <https://life.pravda.com.ua/society/2022/03/27/247992/> [in Ukrainian].
3. Kvit, S. (Ed.). (2022). *Annual report of the National Agency for Higher Education Quality Assurance for 2021*. Kyiv: NAZiVO. Retrieved from <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/02/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82-2021.pdf> [in Ukrainian].
4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2015). *On approval of the list of branches of knowledge and specialties on which training of applicants for higher education is carried out* (Decree No. 266, April 29). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
5. Osvita.ua. (2022). *Consolidated ranking of higher education institutions of Ukraine in 2022*. Retrieved from <https://osvita.ua/vnz/rating/51741/> [in Ukrainian].
6. Kostiuk, O. (2022). Why university graduates do not satisfy employers. *ZN.UA*. Retrieved from <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/chomu-vipuskniki-universitetiv-ne-zadovolnjajut-robotodavtsiv.html> [in Ukrainian].
7. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2022). *Report on monitoring employment of graduates of institutions of higher and vocational pre-higher education*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/pidvedeno-pidsumki-pershogo-monitoringu-pracevlash-tuvannya-vipusknikov-zakladiv-vishoyi-ta-fahovoyi-peredvishoyi-osviti> [in Ukrainian].
8. Eurostat. (2021). *Employment rates of recent graduates (aged 20–34) not in education and training, by level of educational attainment*. Retrieved from [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Employment_rates_of_recent_graduates_\(aged_20%E2%80%9334\)_not_in_education_and_training_by_level_of_educational_attainment_2021_\(%C2%B9\)\(%25\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Employment_rates_of_recent_graduates_(aged_20%E2%80%9334)_not_in_education_and_training_by_level_of_educational_attainment_2021_(%C2%B9)(%25).png).
9. Bilinets, M., Buriachenko, A., & Paientko, T. (2021). Financing higher education in Ukraine in the 21st century: challenges and prospects for overcoming them. *Finance of Ukraine*, 2, 98–112. Retrieved from http://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4782 [in Ukrainian].
10. Altbach, P. G., Reisberg, L., & Rumbley, L. E. (2009). *Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution*. Retrieved from https://www.cep.edu.rs/public/Altbach,_Reisberg,_Rumbley_Tracking_an_Academic_Revolution,_UNESCO_2009.pdf.
11. Shchur, M. (2020). What will higher education look like after COVID-19? In the United States and Britain, universities bear multimillion-dollar losses. *Radio Svoboda*. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/vyshcha-osvita-pislia-koronavirusu/30655858.html> [in Ukrainian].

12. Nikolaiev, Ye., Rii, H., & Shemelynets, I. (2022). In foreign walls: how displaced universities overcome problems. *Vox Ukraine*. Retrieved from <https://voxukraine.org/u-chuzhyh-stinah-yak-dolayut-problemy-peremishheni-universytety/> [in Ukrainian].

13. Buriachenko, A., Hryzhlazov, D., & Slavkova, A. (2020). Training forms in teaching financial disciplines. *Educational Analytics of Ukraine*, 1, 62–71. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2020-1-62-71> [in Ukrainian].